

ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНІ ТА РЕГЛАМЕНТНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано основні проблеми становлення та розвитку інноваційної економіки України на законодавчо-нормативному та регламентному рівнях. Визначено механізми правового регулювання інноваційної сфери, системи трансферу інтелектуальної власності, конкурсний механізм підтримки інноваційної діяльності, механізм експертизи інноваційних проєктів. Також розглянуто регламентні механізми встановлення обов'язкових вимог щодо енергоефективності суб'єктів господарювання та розробки програм їх інноваційного розвитку.

Ключові слова: інноваційна стратегія, інноваційна політика, законодавчо-нормативні механізми, регламентні механізми.

Вступ. Ретроспектива показує, що українська економіка за наявності відповідних умов конкурентоспроможності часто виявляється не в змозі ефективно використовувати властивий їй інноваційний потенціал. Отже, питання не тільки в тому, яка структура економіки буде розбудована, як зміняться кількість і склад конкурентоспроможних секторів, але і в тому, чи вдасться побудувати ефективні механізми використання відповідних конкурентних переваг. Якщо такі механізми буде створено, то українська економіка одержить можливість трансформувати потенціал конкурентоспроможності в різноманітні ресурси, необхідні для вирішення актуальних проблем соціально-економічного розвитку країни. Якщо ці механізми залишаться неефективними, то підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах української економіки стане джерелом нових відтворювальних проблем.

Таким чином, цільові установки у сфері структурної перебудови економіки можуть бути адекватно визначені тільки при заданих характеристиках відповідних механізмів, до яких, зокрема, у першу чергу належать нормативно-правові і регламентні механізми. Саме ці механізми як складний комплекс сил, засобів, ресурсів і процедур щодо правостановлення, правозастосування, правокористування, контролю і нагляду, а також правосуддя в інноваційній сфері є одними з основних у реалізації національної інноваційної стратегії при формуванні та подальшому розвитку інноваційної сфери країни.

Питання щодо обрання шляхів стратегічного розвитку країн на інноваційній основі, визначення алгоритмів, методів, механізмів правового регулювання постійно перебувають у центрі уваги науков-

ців: Ю. Є. Атаманової, М. В. Гамана, А. О. Дегтяра, Ю. В. Кіндзерського, І. Ю. Матюшенка, Л. І. Федулової, І. А. Чикаренко та ін.

Разом з тим питання дії саме законодавчо-нормативних і регламентних механізмів при реалізації інноваційної стратегії були і залишаються найбільш складними й такими, що потребують серйозного наукового вивчення та обґрунтування напрямів їх подальшого вдосконалення.

Метою статті є дослідження стану та проблем закріплення нормативно-правових і регламентних механізмів реалізації інноваційної стратегії в Україні.

Виклад основного матеріалу. Визначальні правові передумови державної інноваційної політики закладено в Конституції України [1]. Стаття 54 гарантує громадянам свободу наукової і технічної, а також інших видів творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав. У цій самій статті визначено, що держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Крім Конституції України, норми щодо інноваційної діяльності містяться в багатьох актах різних галузей законодавства. Їх умовно можна поділити на дві групи.

До першої групи належать акти законодавства, які визначають засади державної політики у сфері інноваційної діяльності. Законодавче забезпечення цієї сфери діяльності в Україні започатковано Законом України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» [2] від 13 грудня 1991 р. (сьогодні він має назву «Про наукову і науково-технічну діяльність»). Слід акцентувати, що з прийняттям цього Закону Україна стала піоне-

ром серед пострадянських країн у визнанні пріоритетної ролі науки в розвитку економічного, культурного та освітнього компонентів державної розбудови.

Крім названого вище Закону, слід зазначити Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України, схвалену 13 липня 1999 р. Постановою Верховної Ради України «Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» [3]. Концепція містить основні цілі, пріоритетні напрями науково-технологічного та інноваційного розвитку, складові вдосконалення механізму інноваційного розвитку, шляхи стимулювання інноваційної діяльності, орієнтири трансформації науково-технологічного потенціалу та його ресурсного забезпечення, удосконалення управління в інноваційній сфері. Вона визначає засади взаємовідносин між державою та суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності, які ґрунтуються на необхідності пріоритетної державної підтримки науки, технологій та інновацій як джерела економічного зростання, складника національної культури, освіти та сфери реалізації інтелектуального потенціалу громадян. У Концепції говориться про те, що в Україні відсутній дієвий механізм інвестування масштабних технологічних змін. Державні науково-технічні програми часто не забезпечують досягнення конкретних кінцевих результатів. Однак у документі започатковані спроби окреслити (або хоча б назвати в якості основних заходів для реалізації науково-технологічного та інноваційного розвитку) деякі конкретні механізми, наприклад механізм координації взаємодії центральних органів виконавчої влади між собою та з іншими органами виконавчої влади, правовий механізм утворення і використання спеціальних фондів підтримки регіональних програм, організаційно-економічний механізм міжнародного трансферу технологій, механізм збереження, ефективного використання та розвитку національного науково-технологічного потенціалу тощо.

В Україні розроблено Концепцію розвитку національної інноваційної системи [4], яка визначає основні засади формування та реалізації збалансованої державної політики з питань забезпечення розвитку національної інноваційної системи, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Також з метою створення сприятливих умов для залучення інвестицій з метою забезпечення розвитку базових галузей економіки та інноваційної інфраструктури, підвищення ефективності механізму надання державної підтримки, збільшення обсягу інвестицій, кредитування економіки, державних капітальних вкладень та забезпечення їх концентрації на модернізації виробництва, впрова-

дження високих технологій створена Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [5]. На реформування системи державного регулювання в інноваційній сфері спрямована Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері від 10 вересня 2012 р. [6]. Розроблений План заходів щодо реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на період до 2014 року [7], готується проект плану заходів щодо реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки.

Окремо слід назвати Закон України «Про інноваційну діяльність» [8], який навіть називають «базовим законодавчим елементом» у фундаменті інноваційного розвитку українського суспільства [9]. Протягом становлення української інноватики приймається низка інших ключових законів у сфері науково-дослідних робіт. Одним із перших (прийнятий у 1993 р.) можна назвати Закон України «Про науково-технічну інформацію» [10]. У 1995 р. набирає чинності Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [11]. До більш пізніх основоположних законодавчих актів в інноваційній сфері можна прирахувати прийнятий у 2001 р. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [12], а також прийнятий у 2003 р. (сьогодні вже не чинний) та в 2011 р. новий Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [13].

Слід зазначити, що Законом України «Про інноваційну діяльність» було запроваджено податкові та митні пільги для інноваційних проектів, які було визначено статтями 21 та 22, але так і не набули чинності. Дія цих статей зупинялась на 2003, 2004 та 2005 рр., і 23 травня 2005 р. їх остаточно було виключено на підставі Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2005 рік” та деяких інших законодавчих актів України». Таким чином, Закон України «Про інноваційну діяльність» сьогодні не містить економічних преференцій, що мали б стати стимулом для розвитку інноваційних процесів. Доцільним вважаємо розробити та на законодавчому рівні закріпити дійові фінансово-економічні механізми податкових та митних пільг учасникам інноваційної діяльності, інноваційно-орієнтованих підприємств.

У зазначеному Законі сказано, що законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про спеціальну економічну

зону «Яворів»», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері. Ці наведені у ст. 2 Закону України «Про інноваційну діяльність» законодавчі документи є базовими, вони регулюють усю систему інноваційного розвитку нашої держави.

Ключовою особливістю практичного застосування цих законодавчих актів є фактичне невиконання більшості із визначених норм, про що було відзначено ще під час парламентських слухань 16 червня 2004 р. Це свідчить про системні ознаки правового нігілізму у сфері реалізації державної науково-технологічної політики, що закладаються через державну систему законотворчості.

До другої групи законодавчих актів належать такі, за якими інновації, науково-технічна й інноваційна діяльність є лише складником процесів функціонування соціально-економічних проблем країни. Важливу роль у стимулюванні інноваційних процесів відіграють деякі законодавчі акти, що безпосередньо не пов'язані з їх регулюванням. Зокрема, істотна роль у розвитку інноваційних процесів належить Податковому кодексу України та іншим законодавчим актам. Так, підп. 140.1.2 ст. 140 Податкового кодексу України [14] створює свого роду податкову преференцію учасникам господарської діяльності, які використовують інноваційний елемент у процесі господарювання. Зазначена норма Закону дає можливість без обмежень відносити до складу податкових витрат при розрахунку податкових зобов'язань витрати (крім тих, що підлягають амортизації):

- пов'язані з науково-технічним забезпеченням господарської діяльності;
- на винахідництво і раціоналізацію господарських процесів;
- проведення дослідно-експериментальних та конструкторських робіт;
- виготовлення та дослідження моделей і зразків, пов'язаних з основною діяльністю платника податку;
- витрати з нарахування роялті (з деякими обмеженнями) та придбання нематеріальних активів для їх використання в господарській діяльності платника податку.

Однак слід зазначити, що перелічені види витрат повинні спричинити збільшення доходу в процесі господарської діяльності, тобто потрібно, щоб такі витрати були безпосередньо пов'язані з провадженням підприємницької або виробничої діяльності суб'єкта господарювання. Якщо ці витрати не привели до збільшення доходу, інноватору необхідно

буде довести, що такі витрати мали на меті отримання доходу в період їх виникнення.

Відповідно до ст. 325 Господарського кодексу України [15] інноваційною діяльністю у сфері господарювання є діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвестицій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності витрат і впровадження нових науково-технічних досягнень у виробництво та інші сфери суспільного життя.

Однією з функцій держави в інноваційній сфері є сприяння створенню відповідної правової бази щодо інноваційних процесів, зокрема впровадженню і фіксації на нормативно-правовому рівні механізму регулювання договірних відносин, які виражаються у створенні, передачі і використанні інновацій. Такі відносини опосередковуються через трансфер технологій. Правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій визначає Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [16], що спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері.

На цей час в Україні активно декларуються реформи в інноваційній сфері. У Стратегії 2020 [17] українська ідея в першу чергу пов'язується з відправним положенням про те, що Україна – це країна із передовими інноваціями. Програма розвитку інновацій посідає четверту позицію серед заходів забезпечення свободи особистості, формування громадянського суспільства, створення бренду «Україна», залучення талантів тощо. Інноваційна складова враховується в коаліційній угоді [18] «Блоку Петра Порошенка», «Народного фронту», Радикальної партії, «Самопоміч» та «Батьківщини». Зокрема, у тексті коаліційної угоди в числі заходів соціально-гуманітарної реформи в інноваційній сфері перше місце посідає необхідність ухвалення нового Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Угода передбачає спрощення механізму доступу органів місцевого самоврядування до кредитних ресурсів для інноваційного розвитку та розширення кола суб'єктів, що мають право на здійснення місцевих запозичень. Сторони планують забезпечити перехід до енергоефективного та енергоощадливого використання і споживання енергоресурсів із впровадженням

інноваційних технологій, також у пріоритетах знаходиться розробка концепції реформування аграрної науки на основі інноваційної моделі з метою підвищення її ефективності, яка буде передбачати, зокрема, збереження державного фінансування фундаментальних наукових досліджень і досліджень у сфері збереження навколишнього природного середовища та скорочення фінансування прикладних досліджень.

Уся повнота існуючих правовідносин стосовно інноватики в Україні охоплюється понад 120 нормативно-правовими актами. Однак при достатній розмаїтості та детальності правового регулювання зазначеної сфери існують певні недоліки в юридичній регламентації реалізації інноваційної стратегії.

Розділ IV Закону України «Про інноваційну діяльність» присвячений регулюванню фінансової підтримки інноваційної діяльності. Зазначено, що відбір інноваційних проектів для їх фінансової підтримки здійснюється на конкурсних засадах. Порядок проведення конкурсів інноваційних проектів законодавчо закріплений наказом Держінвестицій «Питання конкурсного відбору інноваційних та інвестиційних проектів для їх фінансування за рахунок коштів Державної інноваційної фінансово-кредитної установи» від 23 листопада 2010 р. [19]. Але цей конкурсний механізм багатьма дослідниками вважається недосконалим [20], навіть узагалі заангажованим [21]. Можна погодитись з цими думками. Але, на наш погляд, конкурсний механізм потребує детального пророблення ще і з наступних міркувань. Як визначає Порядок конкурсного відбору інноваційних та інвестиційних проектів, перевага того чи іншого з поданих на конкурс інноваційних та інвестиційних проектів проводиться експертною комісією на підставі трибального оцінювання кожного проекту через деякий набір критеріїв. Проект-переможець конкурсу визначається простою сумою балів. Такий конкурсний механізм викликає зауваження.

По-перше, у Порядку конкурсного відбору інноваційних та інвестиційних проектів основні критерії оцінки інноваційних проектів перелічуються та згруповуються у п'ять великих груп. При цьому граничне число та склад цих критеріїв законодавчо не визначені, що припускає можливість, наприклад, або помилкового неврахування важливих чинників інноваційного проекту при його оцінці, або навіть спекулятивного оцінювання лише «вигідних» параметрів першого проекту та навмисного замовчування сильних сторін другого проекту, відсутніх у першого.

По-друге, дві з п'яти великих груп критеріїв фактично спрямовані не на оцінку власне інноваційного проекту, а на аналіз можливостей суб'єкта інноваційної діяльності – учасника конкурсу. Можливий не-

гативний варіант, коли низькопривабливий інноваційний проект, наданий на конкурс сильним учасником з великим потенціалом, буде оцінений вище за сильний і яскравий проект, представлений посереднім суб'єктом інноваційної діяльності. Не враховуються регіональні особливості інноваційних проектів, представлених на конкурс, з метою забезпечення інноваційного розвитку окремих регіонів.

По-третє, законодавець використовує трибальну систему оцінювання критеріїв, будь то передбачуваний рівень рентабельності, вплив реалізації проекту на рівень зайнятості населення та створення нових робочих місць або оцінка ступеня заміщення традиційних джерел енергії альтернативними, без врахування ваги кожного з критеріїв у комплексній оцінці проекту. У результаті отримані кожним критерієм бали сумуються, і конкурсний комітет у межах наявних коштів відбирає проект, що отримав найбільшу кількість балів. Фактично маємо на виході ваги, на одній чаші яких лежать кіловат-години і наукові співробітники, а на іншій – наявність випробувальних лабораторій і екологічність виробничих процесів. Усе це проходить через думку окремих експертів, для яких законом не встановлені хоча б загальні параметри оцінювання, і ранжувати показники інноваційних проектів вони вимушені лише за внутрішнім переконанням, на власний розсуд.

Викликає зауваження взагалі існування деяких критеріїв, передбачених у законі, наприклад відповідність вимогам санітарних, архітектурних та інших норм, установлених законодавством України. На наш погляд, відповідність проекту вимогам закону скоріше може бути умовою допуску проекту до участі в конкурсі, але ніяк не критерієм його конкурсної привабливості. Також виникають сумніви щодо доцільності врахування такого критерію, як частка власних коштів учасника конкурсу в загальній кошторисній вартості проекту. За цим критерієм виходить, що фінансувати варто інноваційний проект того суб'єкта, який менше за інших цього фінансування потребує.

Таким чином, критерії конкурсного відбору інноваційних проектів з метою їх фінансування носять загальний декларативний характер, не мають адекватного кількісного виразу. Це породжує сприятливі можливості для виникнення помилок, відвертих зловживань, застосування корумпованих схем при конкурсному відборі інноваційних проектів. Можна сказати, що нормативно-правовий конкурсний механізм підтримки інноваційної діяльності на сьогодні в Україні фактично не діє. Спроби реалізації цього механізму не спрямовані на досягнення конкретного результату, а тому він не придатний до застосування

в існуючому вигляді. Існує потреба в розробці конкурсного механізму підтримки інноваційної діяльності, причому як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіону.

Передбачена Законом України «Про інноваційну діяльність» державна підтримка реалізації інноваційного проекту надається за умови його державної реєстрації. Необхідною умовою державної реєстрації інноваційного проекту є його кваліфікування. У свою чергу, для кваліфікування інноваційних проектів законодавством передбачене проведення експертизи інноваційних проектів.

Порядок проведення державної експертизи інноваційних проектів регламентований наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження форми заяви про розгляд інноваційного проекту, форми інноваційного проекту та Порядку проведення державної експертизи інноваційних проектів» від 30 липня 2013 р. [22]. Методика проведення такої експертизи була закріплена наказом Міністерства освіти і науки України «Щодо затвердження Методики проведення державної експертизи інноваційних проектів» від 21 лютого 2008 р., але він до сьогодні не пройшов реєстрацію в Міністерстві юстиції України.

Як зазначено в п. 6 Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» від 28 грудня 1992 р. [23], державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади здійснює Мін'юст. Таким чином, наказ МОНУ щодо Методики проведення державної експертизи інноваційних проектів не пройшов процедуру державної реєстрації нормативно-правових актів. Пункт 15 зазначеного Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади говорить, що міністерства, інші центральні органи виконавчої влади направляють для виконання нормативно-правові акти лише після їх державної реєстрації та офіційного опублікування. У разі порушення зазначених вимог нормативно-правові акти вважаються такими, що не набрали чинності, і не можуть бути застосовані. Однак з п. 1 Указу Президента України «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» [24] вбачається, що державній реєстрації підлягають лише такі нормативно-правові акти міністерств, які зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян або мають міжвідом-

чий характер. Можливо, спеціалісти МОНУ при виданні зазначеного наказу вважали, що розроблювана ними Методика проведення експертизи інноваційних проектів не носить міжвідомчого характеру та не стосується інтересів громадян, але в самій Методичі (п. 2.1) зазначено, що замовник експертизи – юридичні або фізичні особи, які заявляють інноваційний проект на державну реєстрацію. До того ж для проведення експертизи як експерти залучаються фахівці, за винятком задіяного персоналу (тобто за винятком співробітників Експертної організації, безпосередньо задіяних у технічній організації проведення експертизи). Сама Методика проведення державної експертизи інноваційних проектів носить загальний, декларативний характер, не визначає чітких критеріїв, за якими той чи інший поданий на експертизу проект слід вважати інноваційним. Отже, як зміст, так і юридичний статус Методики проведення державної експертизи інноваційних проектів викликає певні зауваження.

Суттєвою перешкодою для ефективної інноваційної діяльності в Україні є відсутність законодавчо закріпленого обмеження граничного строку проведення експертизи інноваційних проектів. Так, п. 6 Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів [25], а також п. 2 ч. 2 Порядку проведення державної експертизи інноваційних проектів говорять, що експертиза інноваційного проекту проводиться у строк, визначений договором про її проведення, що на практиці приводить до великих термінів (до 4–5 років і навіть більше!) проведення експертизи (це ж стосується не тільки експертизи інноваційних проектів, але й експертизи заявок на винаходи). Такий стан справ часто майже зводить нанівець актуальність інновації. Наведене викликає потребу в розробці виваженого та юридично обґрунтованого механізму експертизи інноваційних проектів.

Багато повноважень у сфері реалізації інноваційної політики держави закон надає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності. Таким органом до недавнього було Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України (Держінформнауки). 4 червня 2014 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади» [26] Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації було перейменовано у Державне агентство з питань електронного урядування. Законодавець поклав на нього функції з реалізації державної політики у сфері інформатизації, електронного урядування, формування і використання націо-

нальних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства, але не надав йому функцій реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності. До того ж Кабмін встановив, що діяльність Державного агентства з питань електронного урядування спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, а не через Міністра освіти і науки України (що очолює головний орган у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності), як було раніше, коли Державне агентство з питань електронного урядування називалося Держінформнауки.

1 жовтня 2014 р. Постановою Кабміну [27] було затверджене Положення про Державне агентство з питань електронного урядування, яке конкретизувало завдання, функції, структуру Агентства, але остаточно залишило сферу інноваційної діяльності поза компетенцією цього органу виконавчої влади.

Таким чином, з 4 червня 2014 р. і станом на 1 грудня 2014 р. в Україні тривала ситуація, коли в країні де-юре відсутній центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, хоча в десятках нормативно-правових актів залишилися множинні посилання як безособово на «центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності», так і безпосередньо на «Держінформнауки». Навіть законодавчо затверджені та обов'язкові на всій території України Свідоцтво про реєстрацію інноваційного проекту, форма Заяви про розгляд інноваційного проекту та багато інших документів адресуються, видаються або іншим чином відсилаються до Держінформнауки, якого не існує. Зокрема, сьогодні в Україні не організуються прогнозно-аналітичні дослідження тенденцій інноваційного розвитку, фактично не проводиться державна реєстрація інноваційних проектів, ведення Державного реєстру інноваційних проектів не доручене жодному органу, не проводяться конкурсні відбори інноваційних проектів, відсутній державний контроль у сфері інноваційної діяльності тощо.

Варто зазначити, що станом на 1 грудня 2014 р. залишилося чинним і Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України, затверджене Указом Президента України від 8 квітня 2011 р. [28]. Вважаємо, що це сталося завдяки тому, що Кабінет Міністрів не вправі скасовувати укази Президента України. Тому Кабінет

Міністрів, не скасовуючи існуюче положення про Держінформнауки, спочатку перейменував Держінформнауку у Державне агентство з питань електронного урядування, змінив його підпорядкування (тепер його діяльність координує Мінрегіон), потім затвердив положення про Державне агентство з питань електронного урядування в умовах чинності положення про Держінформнауки, створивши при цьому юридичну колізію, яка вимагає невідкладного розв'язання.

На вищу юридичну силу актів Президента України стосовно актів уряду, яка закладена в ч. 2 ст. 113 Конституції України (а до 21 лютого 2014 р. містилася і в п. 16 ч. 1 ст. 106), вказували багато вчених-правників [29]. Такі, що видані в межах компетенції Президента України, укази мають вищу силу, ніж постанови Кабінету Міністрів, оскільки Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується, зокрема, указами Президента України, а не навпаки. Таким чином, на нашу думку, конкуренція між зазначеними правовими нормами повинна бути вирішена на користь такого стану юридичної підтримки інноваційної діяльності, що існував в Україні до 4 червня 2014 р. Отже, потребує розробки дієвий механізм формування структур щодо координації інноваційної діяльності.

На ефективність реалізації інноваційної стратегії держави впливає стан законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Закон України «Про інноваційну діяльність» тісно пов'язує інноваційну діяльність з використанням об'єктів інтелектуальної власності, прямо називає об'єкт інтелектуальної власності в якості визначальної ознаки будь-якого інноваційного продукту. У сфері правового регулювання інтелектуальної власності існують певні проблемні моменти, такі як труднощі в отриманні сучасної патентної інформації з інших країн світу, великі строки видачі патентів, існування деклараційних патентів, які не забезпечують на необхідному рівні захист винаходів тощо.

Серед проблем, що існують в українській системі правової охорони прав винахідника, деякі науковці виділяють, зокрема, такі, як відсутність у Законі України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» адекватного захисту інтересів авторів об'єктів інтелектуальної власності, порядок і розмір винагороди за створення та використання винаходів тощо [30]. Висловлюються думки, що труднощі в одержанні сучасної патентної інформації із закордонних країн фактично унеможливають винахідницьку роботу і проведення пошуку на патентну чистоту при експорті наукоємної продукції [31].

Через брак коштів на оплату зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної

власності, українські наукові установи поступово відмовляються від підтримання патентів на винаходи, такі патенти втрачають чинність, що тягне за собою значні втрати для України. Нестача валютних коштів для патентування українських винаходів в інших країнах негативно впливає на динаміку виробництва та експорту наукоємної конкурентоздатної продукції, взагалі для інноваційної діяльності.

За думкою Л. Глухівського, якщо власник патенту впродовж строку чинності останнього не організує власного виробництва запатентованої речі чи не продасть нікому патент або не видасть на нього ліцензії, то матиме від патентування тільки збитки [32]. Слід додати, що згідно з Порядком сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затвердженим Постановою Кабміну від 23 грудня 2004 р. [33], для винахідника промислового зразка чи топографії інтегральної мікросхеми передбачене пільгове справляння збору за дії, пов'язані з охороною прав на ці об'єкти, в розмірі 95 відсотків установленого збору. Але ж ці преференції нівелюються у випадку зміни власника такого патенту – у цьому випадку повинна бути здійснена доплата зборів, сплачених за останні три роки перед такою зміною, до повного розміру, встановленого законом.

Остаточо закріпивши в ч. 2 ст. 429 спільне майнове право на патент щодо службового винаходу за роботодавцем та автором винаходу, Цивільний кодекс України [34] залишив за межами регулювання право на винагороду автора. Обов'язковість виплати такої винагороди передбачена лише в ч. 3 ст. 9 Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» [35] шляхом зобов'язання роботодавця укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем. Але Закон прямо не називає ані розмір такої винагороди, ані умови такої виплати, фактично поставивши автора в залежність від власного розсуду роботодавця. До 22 червня 1994 р. розмір винагороди автору визначався в ст. 51 Тимчасового положення про правову охорону об'єктів промислової власності і раціоналізаторських пропозицій в Україні, затвердженого Указом Президента України від 18 вересня 1992 р. [36], але зараз ця стаття втратила чинність. І хоча існують думки вчених, згідно з якими роботодавець знаходиться у менш вигідному становищі в правовідносинах щодо службового винаходу [37], вважаємо, що саме правовий механізм юридичної підтримки за-

хисту прав автора винаходу потребує більш ретельного пророблення, оскільки законодавство України сьогодні хоча і вимагає обов'язкової виплати винагороди, але не містить норм, які обмежували б мінімальний розмір цієї винагороди автору службового винаходу. Не виключаємо, що це може бути, приміром, не лише законодавчо встановлена методика розрахунку винагороди, але і внутрішній документ організації, який містив би чіткі положення щодо регулювання винахідницької і раціоналізаторської діяльності на підприємстві.

Зараз в Україні існує проблема юридичної підтримки реалізації права на впровадження винаходу. Великі компанії, що вже існують на ринку, прямо не зацікавлені у тому, щоб дрібні новатори зі своїми винаходами створювали їм більш дешеву та екологічно досконалу конкуренцію. Ця ситуація притаманна багатьом країнам світу, але в Україні вона набуває особливо значних масштабів. На користь урахування важливості проблеми забезпечення права на впровадження винаходу можна віднести, наприклад, той факт, що саме створення сприятливих умов для активізації інноваційної діяльності, впровадження інновацій, функціонування інноваційної інфраструктури, ринку інновацій та технологій Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері відносить до першочергових шляхів і способів розв'язання значного відставання національної економіки від економіки розвинутих держав світу за рівнем технологічного розвитку та продуктивністю виробництва.

Сьогодні фактично єдиною нормою закону, яка сприяє застосуванню відповідних пільг автором винаходу при його впровадженні, є ст. 126 Кодексу законів про працю України [38], яка закріплює право працівника на звільнення від основної роботи для участі у впровадженні за місцем роботи створеного ним винаходу. Але фактично, як слушно зазначає Ю. Кузнецов, винахідник повинен сам потурбуватися про впровадження свого винаходу, в Україні винаходи потрібні тільки винахіднику, не відпрацьований і не затверджений механізм захисту майнових прав автора і володарів (володільців) патенту (раніше була форма 4-НТ «Акт використання (впровадження)», який повинен був обов'язково підписувати автор(и)), тобто зараз відсутнє виключне право дозволяти використання або перешкоджати неправомірному використанню [39]. І хоча одні автори вважають підтримку права на впровадження винаходу справою зайвою, навіть визначаючи таку підтримку як режим старої радянської системи авторського свідоцтва [40] (але на протигагу існує позитивний приклад сучасної

організації інноваційної діяльності Великобританії, де навіть утворено Асоціацію розробки і впровадження винаходів), інші стверджують, що володіння патентом уже є пільгою, яку дає держава патенто-власнику, залишаючи йому монопольне право на виготовлення продукції з використанням запатентованого нововведення [41], вважаємо, що в Україні необхідний механізм юридичної підтримки інноваційної діяльності при реалізації права на впровадження винаходу.

Одним із немаловажних і проблемних питань, пов'язаних з реалізацією інноваційної стратегії, є зниження ресурсо- і енерговитратності промисловості України, що є неможливим без вдосконалення відповідних нормативно-правових і регламентних механізмів. Сьогодні Україна забезпечує себе необхідними власними паливно-енергетичними ресурсами менш як на 50% і тому в енергетичному відношенні у великому ступені залежить від кількох країн-експортерів. Як зазначено в Енергетичній стратегії України на період до 2030 року [42], розвиток енергетики має вирішальний вплив на стан економіки в державі та рівень життя населення. Успішне зниження рівня залежності від імпорту енергоресурсів (сьогодні в першу чергу це природний газ із Російської Федерації, нафта та нафтопродукти з Білорусі, Російської Федерації та Литви) потребує безперервного вдосконалення технологій ресурсозбереження, орієнтації на підвищення енергоефективності української промисловості, розвитку інноваційної інфраструктури тощо.

Основоположні засади правового регулювання енергоефективності в Україні закладені Законом «Про енергозбереження» [43], який визначає правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян. Вихідні положення, закладені в зазначеному Законі, знайшли продовження в низці інших нормативно-правових актів, таких як закони України «Про нафту і газ», «Про альтернативні джерела енергії», укази Президента України «Про утворення Державного комітету України з енергозбереження», «Про Положення про Державний комітет України з енергозбереження», постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві», «Про державну експертизу з енергозбереження», ДСТУ 2339-94 (Енергозбереження. Основні положення), ДСТУ 2155-93 (Енергозбереження. Методи визначення економічної ефективності заходів по енергозбереженню), ДСТУ 2420-94 (Енергоощад-

ність. Терміни та визначення), ДСТУ 3051-95 (Ресурсозбереження. Основні положення), ДСТУ 3052-95 (Ресурсозбереження. Порядок встановлення показників ресурсозбереження у документацію на продукцію) та ін. Розроблюються регіональні методики нормування питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів у суспільному виробництві в окремих областях України.

Що стосується ресурсоемності виробництва та ресурсозбереження на промислових підприємствах, то хоча в багатьох нормативно-правових актах і зачіпаються ці питання, але справа не йде далі від визначення основних понять, встановлення загальних цілей та обґрунтування важливості раціонального ресурсокористування. Було б доцільно впровадити механізм встановлення обов'язкових вимог шляхом прямого державного регулювання за допомогою адміністративних, технічних і природоохоронних вимог до енергоефективності, ресурсоемності виробництва, що, у свою чергу, стимулює підприємства до інноваційної діяльності.

Характерною особливістю інноваційних процесів є те, що суспільні потреби, які виникають у сфері інновацій, не є чітко визначеними, з об'єктивних причин в умовах ринку досвіду організації і реалізації таких відносин часто недостатньо, і взагалі такі відносини схильні до постійної трансформації і структурування. У цих умовах в якості єдино можливих шляхів організації суспільних відносин виступають моделювання, прогнозування і планування. На перший план виходить визначення плану розробки й впровадження нових продуктів, послуг, бізнес-процесів і передових технологій, обов'язкових для компаній усіх галузей національної економіки, хоча це і стосується в основному підприємств з переважно державною участю. Найважливішим елементом регламентного механізму реалізації інноваційної стратегії виступає розробка національної інноваційної політики і на її основі – законодавчої і нормативної бази. На підставі вищевикладеного одним з основних методів правового регулювання можна назвати програмно-цільовий, або стратегічний. На сучасному етапі в регулюванні інноваційної сфери велике значення посідають стратегічні і програмні документи, що в декларативній формі визначають шляхи і перспективи інноваційного розвитку. Програми інноваційного розвитку суб'єктів господарювання повинні розроблятися на середньостроковий період з урахуванням орієнтирів, установлених інноваційною політикою держави, містити систему заходів щодо розробки і використання сучасних технологій, про-

дуктів і послуг з інноваційним елементом тощо. У свою чергу, державна і регіональні програми інноваційного розвитку повинні враховувати стратегію інноваційного розвитку суб'єктів господарювання, сприяти їх модернізації і технологічному розвитку. Вважаємо за доцільне розробку та впровадження регіональних та галузевих програм інноваційного розвитку на основі особливостей ресурсного потенціалу кожного з регіонів і країни в цілому, що дозволить надалі суб'єктам господарювання розробляти власні взаємопов'язані програми інноваційного розвитку з визначенням необхідних для цього фінансових витрат, а також у випадку потреби заходів необхідної державної підтримки. Для цього необхідним є відповідний механізм розробки суб'єктами господарювання програм інноваційного розвитку.

Питання інвестицій та капіталовкладень в інноваційний сектор регулюються законами України «Про інвестиційну діяльність», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» тощо. Спираючись на закордонний досвід, з метою реалізації завдань розвитку інноваційної діяльності шляхом венчурного інвестування українські правники вносили на розгляд Верховної Ради України такі законопроекти, як «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері», «Про венчурні фонди», «Про венчурні фонди інноваційного розвитку», але в подальшому всі вони були зняті з розгляду, і 1 січня 2014 р. набрав чинності новий Закон України «Про інститути спільного інвестування» [44]. І хоча цей Закон усунув проблему деформації мети венчурних фондів, яка існувала на момент чинності застарілого Закону «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», вітчизняна концепція венчурних фондів залишилася неефективною для завдань інноваційного інвестування. Переважними сферами прикладення венчурного капіталу в Україні продовжують виступати будівництво, переробка продукції АПК, харчова промисловість тощо, але ж ніяк не інноваційна діяльність. Висловлюються думки, що переважна більшість інноваційних проектів в Україні буде продовжувати здійснюватись за допомогою венчурних фондів, розташованих в іноземних юрисдикціях [45].

Існує проблема нормативно-правового забезпечення договірної роботи у сфері інноваційного інвестування. Якщо світовий досвід підтримки створення дійових інструментів роботи з великим масивом підприємств, таких як бізнес-площадки, віртуальні біржі тощо, без якого вкрай важко забезпечити стосунки

інвесторів і необхідного числа швидко зростаючих високотехнологічних компаній, не прив'язаних до кон'юнктури сировинного циклу, є достатньо проробленим і устояним, то в Україні взагалі відсутнє відповідне нормативно-правове регулювання.

Таким чином, для вдосконалення функціонування венчурних ІСІ надзвичайно важливим завданням для України є вдосконалення законодавчої бази у сфері корпоративного і договірного права. Потребують розробки механізми регулювання угод, що укладаються під умовою, і механізмів гарантій і завірень, надаваних учасниками інноваційних проектів.

Висновки. Грунтуючись на вищенаведеному, можна зробити такі висновки:

1. До нормативно-правових механізмів регулювання інноваційної діяльності в Україні можна віднести дві групи законодавчих актів, які умовно можна поділити на безпосередньо зв'язані з цією діяльністю та на ті, в яких вона є складником процесів функціонування інших соціально-економічних явищ.

2. Нормативно-правовий конкурсний механізм підтримки інноваційної діяльності та механізм проведення державної експертизи інноваційних проектів на сьогодні в Україні фактично не діють, тому потрібно вирішити завдання, що забезпечують максимальну об'єктивність і публічну доступність методик і результатів оцінок конкретної інноваційної діяльності (проекту) на відповідність її законодавчо встановленим критеріям і параметрам.

3. На кінець 2014 р. в Україні фактично відсутній орган, який реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, тобто створена юридична колізія, яка вимагає невідкладного розв'язання.

4. Потребують подальшого вдосконалення юридичні механізми захисту інтересів авторів об'єктів інтелектуальної власності та порядок і розмір винагороди за створення та використання винаходів. Необхідні закріплення прав на інтелектуальну власність за організаціями-розроблювачами; стимулювання передачі прав на інтелектуальну власність, створену за рахунок бюджетних коштів, від наукових організацій і університетів у промисловість для прискорення її комерціалізації.

5. Необхідне встановлення в країні регламентних механізмів, а саме обов'язкових вимог – прямого державного регулювання за допомогою адміністративних, технічних і природоохоронних вимог до енергоефективності й т. ін., що стимулюють підприємства до інноваційної діяльності, а також до розробки й прийняття суб'єктами господарювання програм технологічного й інноваційного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 груд. 1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.
3. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України : Постанова Верхов. Ради України від 13 лип. 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 37. – Ст. 336.
4. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи [Електронний ресурс] : Розпорядження Каб. Міністрів України від 17 черв. 2009 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>.
5. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 2 лют. 2011 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF>.
6. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері [Електронний ресурс] : Розпорядження Каб. Міністрів України від 10 верес. 2012 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-%D1%80>.
7. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на період до 2014 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Каб. Міністрів України від 1 квіт. 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/234-2013-%D1%80>.
8. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 лип. 2002 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
9. Семиноженко В. Закон «Про інноваційну діяльність» – приклад інноваційного законодавства [Електронний ресурс]. – 2002. – 9 серп. / В. Семиноженко. – Режим доступу: <http://www.semynozhenko.net/documents/91/>.
10. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25 черв. 1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 33. – Ст. 345.
11. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10 лют. 1995 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 9. – Ст. 56.
12. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11 лип. 2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 253.
13. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 8 верес. 2011 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2012. – № 19–20. – Ст. 166.
14. Податковий кодекс України : від 2 груд. 2010 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.
15. Господарський кодекс України : від 16 січ. 2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 19–20.
16. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 верес. 2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 434.
17. Порошенко оприлюднив тези «Стратегії 2020» [Електронний ресурс] // Інформ. агентство Уніан. – 2014. – 27 верес. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/989833-poroshenko-oprilyudniv-tezi-strategiji-2020.html>.
18. Опубликовано коалиционное соглашение. Полный текст проекта [Электронный ресурс] // Обозреватель. – 2014. – 15 нояб. – Режим доступа: <http://obozrevatel.com/politics/83270-koalitsionnoe-soglashenie.htm>.
19. Питання конкурсного відбору інноваційних та інвестиційних проектів для їх фінансування за рахунок коштів Державної інноваційної фінансово-кредитної установи [Електронний ресурс] : наказ Держ. агентства України з інвестицій та розвитку від 23 листоп. 2010 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1229-10>.
20. Григор'єва О.Є. Аспекти фінансування інноваційних проектів в Україні / О.Є. Григор'єва // Культура народів Причорномор'я. – 2008. – № 126. – С. 24.
21. Ховрак І.В. Фінансування інноваційного розвитку: реалії та перспективи / І.В. Ховрак // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – № 1. – С. 231.
22. Про затвердження форми заяви про розгляд інноваційного проекту, форми інноваційного проекту та Порядку проведення державної експертизи інноваційних проектів [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 30 лип. 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1351-13>.
23. Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 28 груд. 1992 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>.

24. Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 3 жовт. 1992 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/92>.
25. Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 17 верес. 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1474-2003-%D0%BF>.
26. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 4 черв. 2014 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/255-2014-%D0%BF>.
27. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 1 жовт. 2014 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/492-2014-%D0%BF>.
28. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 8 квіт. 2011 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/437/2011>.
29. Мірошніченко А. М. Вирішення земельно-правових колізій за юридичною силою нормативно-правових актів / А. М. Мірошніченко // Унів. наук. зап. – 2008. – № 1 (25). – С. 163; Смокович М. Проблеми визначення юридичної сили нормативно-правових актів під час вирішення адміністративних спорів / М. Смокович // Вісн. Вищ. адмін. суду України. – 2009. – № 1. – С. 16; Сухонос В. В. Інститут глави держави в конституційному праві : монографія / В. В. Сухонос. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – С. 352.
30. Хрустальова В. Проблеми правового регулювання захисту прав інтелектуальної власності в Україні / В. Хрустальова // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні : наук.-техн. зб. – 2001. – Вип. 2. – С. 40.
31. Сучасний стан системи правової охорони винаходу і корисної моделі в Україні : метод. рекомендації. – Пирятин, 2013. – С. 23.
32. Глухівський Л. Й. Правова охорона об'єктів промислової власності: етапи становлення та розвитку / Л. Й. Глухівський // Наука та інновації : укр. огляд. журн. майбутнього : наук.-практ. журн. НАНУ. – 2010. – Т. 6, № 4. – С. 46–50.
33. Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 23 груд. 2004 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1716-2004-%D0%BF>.
34. Цивільний кодекс України : від 16 січ. 2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–48. – Ст. 356.
35. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15 груд. 1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.
36. Про тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 18 верес. 1992 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/479/92>.
37. Гареев Є. Ш. Володілець патенту на винахід як суб'єкт права інтелектуальної власності / Є. Ш. Гареев // Актуал. проблеми держави і права. – 2007. – № 33. – С. 109–110.
38. Кодекс законів про працю України : від 10 груд. 1971 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375.
39. Кузнецов Ю. М. Чи потрібні в Україні винаходи і винахідники? / Ю. М. Кузнецов // Наук.-інформ. вісн. АН ВО України. – 2011. – № 1 (72). – С. 55, 60.
40. Вашук Я. П. Що таке «ноу-хау» / Я. П. Вашук // Проскурів. – 1999. – № 30. – С. 4.
41. Беліков О. В. Інвестування в інноваційну діяльність. Проблеми та шляхи їх вирішення / О. В. Беліков // Юрид. канцелярія. – 2010. – № 3. – С. 22–29.
42. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Каб. Міністрів України від 24 лип. 2013 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1071-2013-%D1%80>.
43. Про енергозбереження : Закон України від 1 лип. 1994 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 30. – Ст. 283.
44. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 5 лип. 2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 29. – Ст. 337.
45. Слободян О. А. Венчурний інвестиційний фонд: феномен українського спільного інвестування чи «квазівенчурний» інститут? / О. А. Слободян // Вісн. Вищ. ради юстиції. – 2013. – № 3. – С. 143.

Н. Е. ТЕРЕШКИНА, Д. А. ТЕРЕШКИН

ЗАКОНОДАТЕЛЬНО-НОРМАТИВНЫЕ И РЕГЛАМЕНТНЫЕ МЕХАНИЗМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ УКРАИНЫ

В статье проанализированы основные проблемы в становлении и развитии инновационной экономики Украины на законодательно-нормативном и регламентном уровнях. Определены механизмы правового регулирования инновационной сферы, системы трансфера интеллектуальной собственности, конкурсный механизм поддержки инновационной деятельности, механизм экспертизы инновационных проектов. Также рассмотрены регламентные механизмы установления обязательных требований относительно энергоэффективности субъектов хозяйствования и разработки программ их инновационного развития.

Ключевые слова: инновационная стратегия, инновационная политика, законодательно-нормативные механизмы, регламентные механизмы.

N. E. TERYOSHKINA, D. A. TERYOSHKIN

LEGISLATIVE AND REGULATORY AND PROCEDURAL MECHANISMS FOR THE REALIZATION OF INNOVATIVE STRATEGY IN UKRAINE

Problem setting. Legislative and regulatory and procedural mechanisms at realization of innovative strategy were and remain the most difficult and demanding serious scientific studying and justification of the directions of their further improvement.

Analysis of recent researches and publications. Questions of a choice of the directions of strategic development of the states on an innovative basis, definitions of algorithms, methods, mechanisms of legal regulation constantly are in the center of attention of scientists: Atamanova Yu. Ye., Gaman M. V., Degtyar A. O., Kindzersky Yu. V., Matyushenko I. Yu., Fedulova L. I., Chikarenko I. A., etc.

Target of research. Research of a state and problems of legislative and regulatory and procedural mechanisms of realization of innovative strategy in Ukraine.

Article's main body. In article the main problems of formation and development of innovative economy of Ukraine at the legislative and regulatory and procedural levels are analysed. Mechanisms of legal regulation of innovation sector, system of a transfer of intellectual property, the competitive mechanism of support of innovative activity, the mechanism of examination of innovative projects are defined. Procedural mechanisms of establishment of obligatory requirements concerning energy efficiency of subjects of managing and development of programs of their innovative development are considered.

Conclusions and prospects for the development. Based on above stated, it is possible to draw such conclusions: legislative and regulatory and procedural mechanisms in the sphere of regulation of innovative activity in Ukraine demand further improvement.

Key words: innovative strategy, innovative policy, legislative and regulatory mechanisms, procedural mechanisms.